

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ДИПЛОМНА РОБОТА

ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЕКСПРЕСИВНІ ЗАСОБИ

В КНИЗІ ІРЕНИ КАРПИ «BABY TRAVEL»

Студентки 4 курсу
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.01 «українська
мова і література»
Карімової Анастасії Павлівни

Керівник: канд. філол. наук, доц.
Трифонов Роман Анатолійович

Рецензент:
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS ____

Рекомендовано до захисту
засіданням кафедри української мови
Протокол № ____ від _____ 2023р.
Зав. кафедри _____

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ЕКСПРЕСИВНІСТЬ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ.....	8
1.1. Поняття експресивності.....	8
1.2. Експресивність та суміжні їй категорії.....	12
1.3 Засоби вираження експресивності у мові.....	15
Висновки до першого розділу.....	17
Розділ 2. ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ	
ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ТРЕВЕЛОЗІ І. КАРПИ.....	19
2.1 Лексичні засоби вираження експресивності.....	19
2.1.1. Метафори.....	19
2.1.2. Епітети.....	28
2.1.3. Порівняння.....	33
2.1.4. Протиставлення.....	35
2.1.5. Інтенсифікатори.....	37
2.1.6 Стилiстично забарвлена лексика.....	42
2.2. Фразеологізми як експресивний засіб.....	49
Висновки до другого розділу.....	52
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56

ВСТУП

Мова є найголовнішим засобом спілкування. Окрім того, що завдяки мові ми можемо виражати наші думки, вона ще сприяє прояву емоцій та почуттів, що виражаються в мовленні за допомогою експресивності. Функція експресивності є в мові однією з найголовніших, адже вона додає забарвлення висловленому.

Існує значна кількість лінгвістичних праць, присвячених дослідженню експресивізації та засобам вираження експресії. Цими питаннями займалися: О.Потебня, Ш.Баллі, А.Вежбицька, М.Жовтобрюх, В.Чабаненко, С.Граб'яс, С.Єрмоленко, Н.Непийвода, А.Мойсієнко, С.Бибик, А. Грищенко, Л.Мацько, Н.Бойко, М.Дудик, М.Кочерган, Н.Гуйванюк, Я.Мозгова, С.Помирча. Праці згаданих вище вчених є **теоретичною основою** нашого дослідження.

У нашій роботі ми досліджуємо експресивність на прикладі тревелогу Ірени Карпи “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”, що належить до публіцистичного стилю. Його головними мовними особливостями є принципова неоднорідність стилістичних засобів, використання емоційно забарвленої лексики, поєднання стандартних та експресивних засобів, доступність мови й формулювань (орієнтація на широкий загал), наявність художніх засобів (порівнянь, епітетів, гіпербол, метафор), інтригуючі заголовки, що заохочують до читання, поєднання точної інформації (найменувань, дат, подій, фактів тощо) з емоційно-експресивною образністю, невелика кількість емоційно нейтральних слів [Грицина: 32–38].

Досліджуваний твір належить до жанру тревелогу. Тревелог — це розповідь про подорож: книга, стаття, фільм, який фіксує відвідані місця та людей, що зустрічалися там [ODLT]. Слово-гібрид “тревелог” винайшов

американський мандрівник Бертон Холмс. Походить від слів *travel* – подорож та *logue* – розповідь [Holmes].

Тревелог наповнений великою кількістю експресивних засобів, зазвичай читається легко та з цікавістю. Чітка канонічна форма у тревелозі відсутня, може проявлятися по-різному, наприклад: мандрівні нотатки, спогади про подорож тощо. Читач начебто подорожує разом з автором. Також жанр тревелогу називають журналом, діалогом, щоденником, а в сучасному розумінні — блогом, у якому подається опис мандрів. Л. Джигун вважає, що тревелог — це звіт про подорож, але не просто хронологія поїздки, а реакція на побачене й літературно оформлена на папері, залежно від індивідуального стилю мандрівника, його художнього смаку [Джигун: 35–48].

У тревелозі головна мета мандрівника — зацікавлення. В ньому має перевагу експресивна, жвава та емоційна розповідь, зображується реакція мандрівника на побачене, а не просто занотовуються події у хронології. У кожному тревелозі присутні такі два аспекти: самопізнання та світопізнання [Bruner: 25–37].

Ірена Карпа добре відома читачам своїми ексцентричними романами й провокаційними висловами, вона не боїться гострого слівця та відвертих тем. Легкі та іронічні романи стають дуже популярними серед читачів, їх перекладають різними мовами, а сама авторка стає лауреаткою престижних премій. Її тексти були об'єктами досліджень Г.Черненко, О.Поліщук, Т.Дігай, Н.Скляр, О.Карабути, З.Шевчук та інших.

Авторка книги “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою” [Карпа] народилася в Черкасах, дитинство провела на Прикарпатті, а після школи вступила на французьку філологію до Києва. Там у неї з'явилися свій музичний гурт, робота в молодіжному журналі та перша написана книга. Зараз письменниця живе у Франції, в Парижі, але продовжує писати сучасні українські книжки. Своєрідність стилю І.Карпи

відображається і в мовних особливостях її творів. У них виділяються мовна розкутість, іронія, грайливість, ритмічність прози.

Ірена Карпа часто подорожує, обираючи для себе нелегкі маршрути, наприклад, до Індії. Коли з'являються діти — це не так просто робити. Однак у книзі “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою” письменниця демонструє нам, що на новому етапі життя подорожі не закінчуються, а просто змінюють специфіку. Її книга дуже позитивна та повчальна, здатна зацікавити багатьох читачів. Тревелог має фрагментарну композицію та оригінальний сюжет без певної послідовності та хронології. Особливо імпонують у цьому творі чесність і безпосередність письменниці. Також книга наповнена пікантними деталями, цікавими фактами, які легко запам'ятати, вдалим порадам молодим матусям, як “не стати куркою” та переробити своє монотонне, повсякденне життя на вражаючі подорожі світом із маленькими дітьми. І.Карпа створила ілюзію участі читачів в усіх пригодах та мандрах, їй чудово вдалося досягнути ефекту присутності.

В передмові авторка визначає жанр книги як “веселий нон-фікшн”, а також пише, що це “нерівномірні нотатки, помітки на полях, історійки, жарти і поради” в яких зображена “правда без прикрас” [Карпа: 9]. “Нон-фікшн” — це видання, що засноване на подіях, документах, біографічних фактах та художньо інтерпретованих автором без викривлення правдивості оповіді [Зелінська]. Під час прочитання такого твору людина отримує нові знання про рідну країну, у читача виникає потяг до подорожей, йому хочеться дізнатися більше про історію, культуру, побут інших країн та народів, накопичувати враження від відвідування нових місць, шедеврів архітектури [Колінько: 74–78].

Актуальність дослідження полягає в тому, що у наш час поглиблюється інтерес мовознавців до функціонування засобів експресивності у літературних творах, проте експресивність залишається

не до кінця вивченою науковою проблемою. Взаємозв'язок експресивності й нейтральності є засобом розвитку мови та утворення нових засобів вираження, котрі вимагають лінгвістичного дослідження й аналізу. Також недостатньо дослідженим залишається тревелог, який набуває дедалі більшої ваги в літературному процесі в межах загального тренду зростання індивідуальної мобільності.

Мета нашого дослідження — з'ясувати роль експресивної лексики у тревелозі Ірени Карпи «Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою», її функції у формуванні авторського ідіостилю.

Для досягнення мети ми поставили такі **завдання**:

- проаналізувати лінгвістичні праці, визначити і розмежувати поняття експресії та експресивності;
- виявити вживання експресивних засобів у книзі І.Карпи на лексичному та фразеологічному рівнях;
- проаналізувати функції експресивних слів у досліджуваному тексті;
- з'ясувати, які засоби вираження експресивності авторка застосовує найбільше;
- систематизувати результати дослідження.

Об'єктом дослідження є мова твору І. Карпи «Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою».

Предметом дослідження є лексичні та фразеологічні засоби експресивності в цьому тревелозі.

Було використано такі **методи дослідження**: ідентифікаційний метод для виявлення експресивних одиниць, описовий, зіставний, метод контекстуального аналізу.

Наукова новизна роботи — вперше було проведено комплексний аналіз мовних засобів експресивізації у творчості І.Карпи; вперше визначено, які засоби вираження експресивності застосовує І.Карпа

у своєму тревелозі “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”.

Практичне значення: одержані результати можна використовувати на лекціях та практичних заняттях з лексикології та діалектології у закладах середньої та вищої освіти.

Обсяг і структура: дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг — 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1

Експресивність як лінгвістична категорія

1.1. Поняття експресивності

На сьогодні існує багато робіт, у яких поняття експресивності розглядається в різних аспектах. Але й досі у вітчизняних та зарубіжних мовознавців немає однієї думки щодо тлумачення понять “експресивність” та “експресія”. З українських науковців системне вивчення експресивності розпочав В.Чабаненко, він розмежував поняття експресивності та експресії. За цим дослідником, експресивністю вважають підсилену, інтенсифіковану виразність, соціально-психологічно мотивовану властивість мовного знака, що тримає увагу, посилює мислення, збуджує напругу почуттів людини [Чабаненко 1984: 7]. В. Чабаненко підкреслює, що експресія — це збільшення, підсилення виразності, вона помітна лише на рівні мовлення, а експресивність — це вже сама збільшена/підсилена виразність, яка здатна активізувати мислення, підтримати загострену увагу, викликати напругу, тому ці поняття не тотожні [Чабаненко 1984: 7]. Експресивність є мовною та мовленнєвою категорією [Шевченко: 80–84]. І.Ганич та І.Олійник характеризують експресивність наявністю експресії, що відзначається у виразності, підкресленому прояві переживань та почуттів, а також у виражально-зображальних властивостях, які наділяють мову образністю та емоційною забарвленістю [Ганич, Олійник: 74].

За О.Тараненком, експресивність є здатністю одиниць мови посилювати логічно-емоційний зміст висловлення, інтенсифікувати виразність знаків мови та сприяти мовному увиразненню [Тараненко: 170].

Експресивність також пояснюють як цілеспрямоване посилення вислову за допомогою різноманітних мовних засобів, які розраховані на певну реакцію адресата, тобто на бажаний вплив від сказаного [Чайковська: 279–286]. Вона поєднує в собі багато характеристик і є

складною категорією, що проходить через усю мовну систему [Русанівський: 9–12]. Цю думку підтверджує у своїх працях і Н. Бойко: вона розглядає експресивність як психолінгвістичну, соціолінгвістичну або власне лінгвістичну сутність і наголошує на її вивченні з точки зору ономасіології, семантики, синтаксису [Бойко 2005: 15].

У мові та мовленні виділяють такі функції знаків:

- 1) експресивна функція, а саме можливість мовного знака передавати переживання того, хто говорить;
- 2) імпресивна — знак має вплив на адресата висловлення;
- 3) пізнавальна — знак має можливість відтворювати знання про реальність.

Експресивна функція мови проявляється у виявленні за допомогою мовного висловлювання деяких рис мовця і його ставлення до дійсності [Pisarek: 87]. Н.Бойко за А. Мартіне визнає експресивну функцію однією з базових функцій мови. Експресивна функція будь-яких мовних знаків існує в сполученні з іншими функціями. Традиційно її характеризують як властивість одиниці мови викликати емоції, проявляти почуття та зв'язують зі сферою емотивно-психічної діяльності людини [Бойко 2002: 12]. Н. Непійвода вважає, що вона тісно пов'язана з комунікативною та естетичною функціями [Непійвода: 4]

Базові властивості експресивності визначив В. Чабаненко. Він розмежував просту і комбіновану експресивність. Якщо збільшення сили виразності мовного елемента утворюється за допомогою одного засобу, наприклад, суфікса (*їстоньки*), флексії (*синії*), наголосу тощо — це проста експресивність. Якщо збільшення виразової сили відбувається одночасно за допомогою декількох різнорівневих засобів — це комбінована експресивність, наприклад: *темненько* (пестливо-зменшувальний суфікс + наголос), *кислющий* (пейоративна конотація + афективний суфікс),

гарненькая (пейоративна конотація + пестливо-зменшувальний суфікс + стилістично маркована флексія) і т.д. [Чабаненко 2002: 6].

Експресивність буває мовна та мовленнєва. Мовленнєва пов'язується з планом цілеспрямованого вживання, актуалізації лінгвальних одиниць, із планом їх постійного оновлення, а мовна — з їх константою, закріпленою конотативною ознакою. Мовленнєва панує над мовною та є джерелом її збагачення [Чабаненко 2002: 10–11]. Мовна експресивність виражається за допомогою експресивних засобів, властивих самій системі мови, які постійно оновлюються.

За особливостями вияву інтенсифікованої мовленнєвої (мовної) виразності розрізняють експресивність інгерентну та адгерентну [Гуйванюк 2009: 409—419]. Інгерентна експресивність внутрішньо властива мовній одиниці, це інтенсифікована виразність елемента мови, котра є його постійною і невід'ємною ознакою [Ганич: 74]. Адгерентна — інтенсифікована виразність мовного знака, яка набувається або проявляється тільки в певній мовленнєвій ситуації, тільки в контексті. Їй притаманне використання слова в експресивно-переносному значенні, її підґрунтям є полісемічність слова [Голянич].

За ступенем дії виділяють експресивність слабку, помірну та значну [Чабаненко 2002: 10–11]. Слабкою вважається загальноновживана, часто використовувана, звичайна або така експресивність, що проявляється при кореляції емоційних та оцінно-нейтральних, проте стилістично маркованих форм. Помірною є проста базова інтенсифікована виразність, емоційно-оцінний компонент якої не викликає особливої психологічної напруженості мовлення. Значною вважається проста базова експресивність, яка має яскраво виражене образне підґрунтя, а також оригінально створена і незужита похідну експресивність.

Експресивність реалізується в мовному засобі, який називається експресемою (В. Чабаненко, Н. Гуйванюк, В. Григор'єв). Експресемою

вважають емоційно забарвлену лексему, що використовується для відтворення почуттів, зображення емоційних відтінків в оцінюванні людей, явищ, подій [Голянич: 65].

На думку Н. Гуйванюк, експресема є частиною лінгвостилістичної системи, багаторівневою мовленнєвою одиницею з експресивно-стилістичними функціями, що поєднує в собі ознаки мови: емоції, оцінність, естетичність, художню образність [Гуйванюк 2009: 445]. Вчена виділяє експресеми за рівнями: фонетичні, граматичні, словотвірні, лексичні, фразеологічні [Гуйванюк 2011: 90—96]. В експресемі поєднуються лінгвістичне та естетичне, які взаємодіють, її трактують як поєднання загального й особливого, окремого, типового та індивідуального, ідеального та матеріального.

Також існує поняття “експресив” — лексико-семантичний варіант слова, у його семантиці об’єднано денотативний компонент та конотативні компоненти, такі як оцінність, експресивність, та емоційність [Селіванова: 194]. Експресиви впливають на емоції адресата, можуть посилювати або послаблювати емотивно-оцінну тональність контексту, здійснюють виразально-зображальну функцію [Коваль: 468–476].

За Дж. Серлем, експресивами є мовленнєві акти, мета яких — виразити поточний душевний стан адресанта, його оцінне ставлення до адресата, його відношення до змісту повідомлення [Серль: 170–195]. Експресема вважається одиницею стилістики, експресив — лексико-семантичної системи мови [Гуйванюк 2011: 90–96].

Експресія є складною стилістичною категорією, в її основі лежать внутрішньомовні, психічні та соціальні чинники, вона пов’язана з емоційним та художнім, є виявом підсилення виразності, збільшення сили вислову [Чабаненко 2002: 6, 10–11]. Експресія виражається інтонацією, тембром голосу, темпом розмови, вигуками, окличними реченнями тощо.

1.2. Експресивність та суміжні їй категорії

У наш час є велика кількість тлумачень поняття «експресивність», але вони всі пов'язані з поняттями «емоційність», «образність», «оцінність», «інтенсивність» [УМЕ: 176–177].

Щодо категорій експресивності й емоційності, то є різні точки зору. Такі мовознавці, як В.Виноградов, А.Горбунов, Н.Кожевникова, Н.Разінкін, І.Ганич та І.Олійник, вважають експресивність та емоційність ідентичними поняттями [Єрмоленко], натомість В.Чабаненко [Чабаненко 1984: 7], Л.Мацько [Мацько: 189–190] стверджують, що емоційність не є експресивною частиною в мові, вона є засобом досягнення експресивності, завдяки якому висловлюються почуття і емоції, вчинкам та діям надається особливий відтінок. Емоційність не постійно експресивна, вона може бути нейтрально вираженою, натомість експресивність виникає не тільки за допомогою емоцій, а ще й за допомогою мислення, волі, інтелекту, етики та естетики. Експресивність вважається набагато ширшим поняттям, ніж емоційність, яка має можливість охоплювати не лише емоційні сфери життя. Експресивністю є підсилення сили впливу висловлення, а емоційність служить лише для передачі почуттів людини, тому ці поняття різні [СУЛМ: 93–103].

Експресія близька до поняття «емоція», є чимало варіантів співзв'язку цих понять [Дудик: 275]. Головна відмінність між емоцією та експресією в тому, що емоція — це «порив душі», вона ненавмисна, а експресія наділена чітким вмотивованим характером та впливом на людину через введення в текст спеціальних мовних засобів. Експресивність вимірюється інтенсивністю, а емоційність — оцінністю [Помирча: 64–71]. Емоційні мовні засоби є постійно експресивними, проте останні можуть не бути емоційними [Мойсієнко: 25–28]. І. Пуленко, Т. Сазикіна зауважують, що експресивність насамперед відображає

емоційний стан мовця і його ставлення до предметів і явищ [Пуленко, Сазикіна: 112–117].

Емоційність утворюється різноманітними поодинокими засобами або рідше комплексом засобів, наприклад: інтонацією, мелодійністю, тембром голосу (як фонологічна категорія — одні й ті самі слова вимовляються з виразом любові, гніву, погрози), розділовими знаками, перерваністю, різними видами пауз, повторами, деякими вигуками та частками, які не містять у собі оцінності [Кириленко: 69]. На лексичному рівні проявляється в існуванні лексем, назвах емоцій, специфічній експресивній лексиці та словах для опису емоцій. На рівні речення емотивна категорія представлена наявністю емоційних (експресивних) структур. На текстовому рівні проявляється у структурно-семантичній організації речень, в наявності специфічних емоційних одиниць тексту, лінгвістичної та стилістичної виразності.

Категорія образності чіткого поняття не має. Образність є складною категорією, її вивчають у межах психолінгвістики (через складні механізми мислення), у семасіології з'ясовується місце образності в компонентному складі слова. Внутрішня форма слова або мотивованість лексичного значення є джерелом образності [Бойко 2005: 15, 135]. Образність може з'являтися в усіх повнозначних частинах мови, її можна досягнути у результаті перерозподілу впливу лексичного значення слова, при якому посилюються одні семи, а інші послаблюються. Образне слово постійно перебуває під напругою експресивності. Воно приваблює увагу, виділяється оригінальністю [Пєфтїєва: 256]. На думку Я. Мозгової, кожне образне є експресивним, однак не кожне експресивне — образним [Мозгова: 235]. Ми погоджуємося з цією думкою, адже образність частіше утворюється шляхом явищ метафоричного або метонімічного перенесення.

Українська мовознавиця Т.Хомич розглядає інтенсивність як один з компонентів експресивності мови. У своїх працях вона акцентує увагу на

тому, що інтенсивність відображає ступінь насиченості мовного висловлювання емоційним забарвленням, яка визначається відчуттям виразності, внутрішньої напруженості та сили висловлювання. Це може бути досягнуто за допомогою інтонації, темпу мовлення, гучності голосу, вживання емоційно забарвлених слів та фраз, жестикуляції та міміки. Таким чином, інтенсивність експресивності є показником емоційної насиченості висловлювання та його впливу на адресата [Бойко 2018]. Н.Бойко стверджує, що інтенсивність відображає ступінь енергії, яку мовець вкладає у висловлювання. Інтенсивність пов'язана зі смисловою навантаженістю мовлення і відповідає за вираження станів та почуттів мовця, а також за його емоційну насиченість. Інтенсивність важлива для створення ефекту співпереживання між мовцем та слухачем, що є однією з функцій експресивного мовлення. У словнику української мови “інтенсивність” тлумачиться як посилення, напруження; те, що дає найбільшу продуктивність [СУМ: 36–37].

Експресивність зазвичай ще пов'язують з категорією оцінності, тому що остання є одним з основних елементів комунікації. Оцінка розглядається як складова частина конотативного компонента семантичної структури одиниці мови, що показує відношення мовця за шкалою “добре — нейтрально — погано” та відносною шкалою “краще — так само добре — так само нейтрально — так само погано — гірше” [Селіванова 2006: 106]. Завдяки оцінності відображається ставлення мовця до предмета мовлення: людини, предмета, явища і т.ін. залежно від контексту, передаються його особисті думки та смаки [Іщенко: 47–50]. Категорія оцінки універсальна для будь-якої мови, адже люди сприймають явища навколишнього світу позитивно, негативно або нейтрально залежно від особистих чинників [СУЛМ].

Т. Космеда вважає, що будь-яка онтологія: природа, думки, мова, суспільство, суб'єктивний світ людини тощо — все пронизане категорією

оцінки і розглядається крізь її призму. Вона також говорить, що світ, який ми пізнаємо, завжди оцінюється, оцінка є свідченням ступеня обізнаності зі світом [Космеда].

Отже, поняття експресивності набагато ширше за інші й містить їх у собі. Для того щоб продемонструвати експресивність у мовленні, не обов'язково використовувати всі перелічені вище компоненти експресивності, хоча вони тісно пов'язані один з одним. Мовець може самостійно обрати, який експресивний компонент використати залежно від ситуації та контексту. Проаналізувавши наукову літературу, ми зробили висновок, що кожна категорія є складним багатоаспектним явищем, пов'язаним з різними виявами буття людини: емотивність пов'язана з емоційними реакціями, з ціннісними орієнтаціями — оцінність, інтенсивність — з якісними / кількісними показниками.

1.3 Засоби вираження експресивності у мові

На думку В. Чабаненка, експресивність у сучасній українській мові досягається завдяки:

а) мовноструктурним засобам — звуковий склад слова, семантика, афікси, частки, наголос, інтонація, порядок слів і т.д.;

б) застосуванню стилістичних фігур — антитеза, градація, еліпс, каламбур, оксюморон, повтор;

в) різним засобам і прийомам стилістичної обробки елементів мови — алітерація, асонанс, трансформація усталеної форми, транспозиція граматичних категорій;

г) використанню тропів — метафора, гіпербола, персоніфікація, синекдоха і т. ін. [Чабаненко 1984, 2002].

Таблиця 1

Класифікація експресивних засобів

Фонетичні	Алітерація, звуковий повтор, звуковідтворення, паронімія, парономазія, звуконаслідування, специфічні звукосполуки
Лексичні	Антонімія, синонімія, паронімія, омонімія; використання іншомовних слів, запозичень, русизмів; неологізми; okazіоналізми, застаріла лексика, жаргонізми; терміни; професійна лексика; діалектна лексика; розмовно-побутова лексика
Фразеологічні	Фразеологізми; прислів'я, приказки, крилаті вислови
Словотвірні	Афікси суб'єктивної оцінки; основоскладання, словоскладання.
Морфологічні	Іменники у складі сегментних конструкцій; іменники спільного роду, числечення демонструє експресивних відтінків, стягнені й нестягнені форми прикметників; ступені порівняння прикметників; слова категорії стану та імперативні форми

Синтаксичні	Окличні, спонукальні, вставні, вставленні та приєднувальні конструкції; питальні речення; звертання; паралельні конструкції; незакінчені, обірвані речення;
Стилістичні прийоми	Стилістичні фігури: повтор, градація, анафора, епіфора, тавтологія, антитеза, еліптичні конструкції, парцеляція, риторичні запитання.
Тропи	Іронія, гіпербола, персоніфікація, метонімія, порівняння, перифраз, уособлення, метафора, епітети, синекдоха, літота, алегорія.

Своєрідністю вираження експресивності у мові є те, що її можна виразити різними рівнями одиниць мови. Завдяки експресивним засобам, які класифіковано в таблиці, мова стає більш емоційною, їй додаються цікаві відтінки.

Висновки до першого розділу

Отже, проблема експресивності є доволі актуальною, і про це свідчить величезна кількість лінгвістичних праць та досліджень. Проаналізувавши праці Ш.Баллі, В.Чабаненка, С.Єрмоленко, Л.Мацько, Н.Бойко, можна сказати, що експресивність пов'язана з властивістю

людини підсилувати виразність та силу впливу власного висловлення. Завдяки експресивній функції ми виражаємо почуття та емоції, а також перетворити внутрішнє й суб'єктивне в зовнішнє, доступне для сприйняття.

Основні субкатегорії експресивності — це емоційність, оцінність, інтенсивність, образність, котрі взаємодіють одна з одною. Проте не обов'язково для досягнення експресивності у мовленні використовувати всі ці компоненти.

В.Чабаненко розмежовує експресивність на просту, комбіновану, мовну, мовленнєву, інгерентну, адгерентну, слабку, помірну, значну. Експресивність виявляється на різних мовних рівнях, наприклад: фонетичному, лексичному, синтаксичному, словотвірному, фонетичному, морфологічному. Ось тому експресивність вивчають в межах ономазіології, семасіології, стилістики, синтаксису тощо.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНІ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ТРЕВЕЛОЗІ ІРЕНИ КАРПИ

2.1 Лексичні засоби вираження експресивності

2.1.1. Метафори

Метафора поширена та є провідним засобом вираження експресивності у тревелозі “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”, оскільки публіцистика є тим жанром мови, що впливає на емоції та уяву адресата, вона є засобом відволікання та затримки уваги читача.

Метафора (від грецького *metaphora* — перенесення) — один з найбільш поширених тропів і засобів творення образності мови. У ній пряме значення явищ та речей, а також вживання слів у такому значенні замінені переносним. Вона має величезний діапазон прагматичних можливостей, а саме експресивних, стилістичних, оцінних та естетичних [Кравець: 39–42].

Метафори часто використовуються у назвах творів, набуваючи високого ступеня узагальнення та висловлюючи основну ідею твору. Ірена Карпа також вживає метафору у назві твору “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”. *Не стати куркою* — метафора загальноживана, невисокого рівня експресивності, можна пояснити її як те, що курка асоціюється у людей з браком розуму (*курячий мозок*), метушливістю, жертівністю, жальюгідністю, а людина не хоче бути слабкою, покірною жертвою.

Використання метафор у авторки завжди стилістично мотивоване, за їхньою допомогою Ірена Карпа правильно і переконливо передає свої думки. Серед метафор твору ми знайшли традиційні, за Чабаненком —

слабкі, і навпаки — суто індивідуальні, авторські. Авторка більше вживає індивідуальні авторські метафори, ніж загальні.

Слабкі іменникові метафори, за допомогою яких створено образи **предметів і понять**: *у вирі протиріч* — перебувати в ситуації, коли коли вам потрібно прийняти рішення, але доступні вам варіанти суперечать один одному або коли у вас є різні потреби, які не можуть бути задоволені одночасно; *горіння путівок* — пропозиції туристичних агентств, які надають знижки на подорожі в невеликий період часу через невикористання путівок попередніми клієнтами, низький попит на конкретний тур; *слово-паразит* — це слово, яке вживається в мовленні для заповнення прогалін або для підсилення емоційного впливу, але не несе істотного смислу в контексті висловлювання; *просто вічність* — цей вислів вживається для підсилення ідеї, що очікування якоїсь події здається надто тривалим; *гектар підлоги зали* — дуже великий розмір; *апарат тортур* — вислів має негативний відтінок та використовується для підсилення ідеї, що система або механізм призводить до страждань людей; *дупа світу* — віддалена місцевість, розташована далеко від цивілізації або важкодоступна для більшості людей; *пазл у голові* — стан думок, коли людина має багато інформації або проблем, які потрібно вирішити, і їй важко знайти логічний спосіб розв'язання.

Дієслівні метафори: *западають в пам'ять* — певна інформація яскраво запам'ятовується і зберігається в пам'яті протягом тривалого часу; *мама гризтиме мозок* — мама буде набридати, занадто турбуватися; *зробити на це скидку* — не звертати увагу на якусь недолік або незручність у певній ситуації; *нападав страх води* — людина відчуває сильний страх; *жертви тазіками зелень* — іронічний опис споживання у великій кількості; *кинути ідею* — запропонувати щось нове; *нас нагріли* — нас ошукали; *вилузування хати* — ретельне прибирання; *молотила все* — їла всю їжу; *перебуваю в стані матр'юшки* — вагітна; *залізли в інтернет*

— почали користуватися інтернетом; *зависнути на пляжі* — провести час на пляжі; *пекла совість* — почуватися винним; *закидуйте мене тапками* — висловлювати гнів або обурення; *не стріляло в голову* — якась ідея або дія, яку можна було б зробити, не здавалася розумною, логічною або доцільною; *більшість мамуньок мене зараз запльовує отрутою й закидає камінням* — жінки-мами не погоджуються з моєю думкою.

Іменникові метафори високого рівня експресивності, які створили **образи людей**: *мама-бронетранспортер* — жінка-захисниця з сильним характером, готова захистити своїх близьких за будь-яких обставин; *мама-квочка* — жінка, яка дуже захищає своїх дітей, ніби курка, яка наглядає за своїми пташенятами.

Індивідуально-авторські метафори з'являються імпульсивно в поетичному мисленні. Вони несподівано відкривають читачеві нову семантику слова і загалом знайомлять його з авторським досвідом, індивідуальним баченням світу. Ірена Карпа збагатила свою книгу величезною кількістю авторських метафор. Усі ці метафори дуже високого ступеня інтенсивності.

Зміни в психіці вагітних жінок та своє ставлення до цього авторка передає за допомогою такої метафори: *«Їх досвід зміни психології змахував для мене на якесь викрадення інопланетянами і вставлення в мозок мікрочипа зі зміненою програмою. Або просто вживлення мозкового слизняка»*. Свій страх перед можливими змінами в своїй зовнішності та поведінці, які можуть бути пов'язані зі змінами гормонального фону під час вагітності, Ірена Карпа іронічно описує так: *«А що, як я не зможу побороти злі гормони і стану тупою вівцею в халаті і з жирним волоссям? І в мене пообвисають усі м'язи, виросте обширна срака, відвиснуть до пупа груди і покришаться зуби? Але ж яке буде щастя»*. Своє ставлення до народження дитини авторка зображує за допомогою метафори: *«Я виконала біологічну функцію жінки, онтогенез подарує мені медаль і*

вимпел за заслуги». Про свою вагітність пише так: *«Що ж це я даремно перебуваю в стані матрьюшки?»*. Те, що Ірена Карпа була активною та енергійною у цей час ми дізнаємося з метафори: *«І я жодного дня за обидві свої вагітності не провела в агрегатному стані морської корови»*.

Письменниця вказує на силу та витривалість жінки під час вагітності та народження дитини так: *«Я така сильна, я ж автомат, що виробляє людей»*. У тревелозі за допомогою іронічної метафори авторка зображує своє гумористичне ставлення до материнства: *«Хтось винайшов спосіб перехотіти задушити цю істоту, котрій ти щодня зобов'язана цілувати ноги за щастя бути матір'ю?»*. У метафорах, що вербалізують усталений у суспільстві образ матері, відчутна сильна негативна оцінка. Ці висловлювання містять гостру іронію або сарказм щодо стереотипів і очікувань, пов'язаних зі статевою роллю та біологією. Це вказує на бажання авторки заперечувати суспільні стереотипи, вирізнитися своїм способом життя.

У тревелозі Ірена Карпа багато описує свої **подорожі, природу та туризм**, а для цього вона також влучно використовує індивідуальні метафори, більшість яких – жартівливі:

— *“Таке буває, коли після двотижневого гірського переходу готовий продати сусідню державу за гарячий душ і білу постіль”* підкреслює те, наскільки важким і виснажливим був перехід гірської місцевості і читачі розуміють, що людина, яка пережила таке випробування, може відчувати таку сильну потребу в комфорті та відпочинку, що готова зробити все, що завгодно, щоб його отримати.

— Дорогу у гірській Індії Ірена називає *дорогою імені танців святого Віта*.

— За допомогою метафори *показали китайському режиму дупу* читачі дізналися, що головна героїня нелегально перетинала китайський кордон.

— Жартівливо описуються обережні туристи, які перебільшують ризики та можливі загрози, можливі під час подорожі: *“Путівники для параноїків радять білому туристові їсти лише у тих ресторанах, де овочі і фрукти миють у воді з пляшок, де лід роблять теж зі стерильної води і де продукти не вилазять з холодильника (ага, так ти це, дебіл, і перевірів)”*.

— На відпочинку трапляються різні люди, про яких Карпа каже, що *туристи, як відомо, теж бувають різних калібрів*.

— Про тих, кому важливий у подорожах комфорт та інфраструктура говорить, що *для таких є акуратно вилізана Туреччина*.

— Здібності до пригод і ризику, бажання відкривати нові горизонти, здатність впоратися з несподіваними ситуаціями є важливішими для авторки тревелогу, ніж розум і обдуманість, тому про себе вона пише, що *місце розуму загарбав авантюризм*.

— *“Хмари, що пливуть, облизуючи наші черевики”* викликає у читачів уявлення, що хмари знаходяться дуже низько і майже торкнулися землі. *“Білі птахи шугали в синє крижанисте небо”* — передає красу та незвичність природи. Сильний грім та початок шторму — *небо тріснуло й почався справжній шторм*.

Метафори на позначення місць, об'єктів ландшафту, доріг створюють барвисті і живі образи, характеризуються високим ступенем інтенсивності, що вказує на тривалість і складність подорожей, а також викликають певні емоції, які можуть виникнути під час подорожі.

Уся книга “Baby travel” пов’язана із дітьми авторки, адже вони є одними з головних героїв твору. Карпа використовує **метафори про дітей**, щоб жартівливо проілюструвати їх поведінку. Наприклад: *«Її гвалт із заднього сидіння змушував волосся на наших головах танцювати віденський вальс»* — образна метафора, якою авторка змальовує картину, коли її маленька донька дуже голосно плакала. *«Ваше чадо силою крику*

відкриє ваш гаманець” — з цього речення ми розуміємо, що дитина може діяти для отримання бажаного, змушуючи батьків купити й дати дитині те, що вона хоче. *«Немовлята — універсальна валюта, купує будь-які серця»* — вказує на те, що любов до дитини є загальною і практично універсальною, що може призвести до розкриття навіть найбільш важких сердець, покращити взаємини між людьми. *«Може, цей злочинний супермозок вже знайшов експрес-метод позбавлення від конкурентів»* — жартівливо пише І.Карпа про свою півторарічну доньку, що має молодшу на одинадцять місяців сестру. Кепкує авторка із ситуації, коли під час подорожі її діти не схотіли їсти “витвори стихійної кухні річкових інстанцій” бо, *як вроджені американці, мають вмонтований у сітківку ока сканер на відповідність продуктів світовим стандартам*. У книзі є поради, які стосуються дітей, одна з яких — одягати дітей на один шар менше, ніж дорослі одягають себе, бо, як пише письменниця, *перегріта дитина псується швидше за охолоджену*. Метафори, які стосуються дітей, досить інтенсивні, так як використовують образи доволі несподіваних зв'язків, щоб передати деякі ідеї та емоції. Вони викликають сильну візуальну картину в уяві читача, що робить їх особливо ефективними для передачі емоційного змісту.

Метафори, пов'язані з образом **української жаби**, наповнені символічним змістом і характеризують авторку тревелогу як ощадливу та економну людину: *«Дівчино, вставай! — шепотіла мені на вухо рідна українська Жаба, — та ж невже ти сама памперси дитині не перебереш і їсти собі не звариш, економлячи по 600 євро на день?»*; *«спершу моя доморощена українська жаба спробувала сказати «ква»* — говорить про себе Ірена. Письменниця також використовує образ **курки**, щоб передати своє рішуче бажання не бути безініціативною, не відступати перед викликами життя і брати на себе ризики, навіть якщо вони можуть здатися необдуманими або небезпечними: *«І я прокляла той джип, цю гірську*

Індію і весь мій довбаний авантюризм, що попер мене сюди самій собі доказувати, що я не курка. «Ні, я не курка, я ідіотка!» — іронічно змальована подорож під час вагітності гірською Індією. Також за допомогою цього образу висловлюється намір або бажання змінитися на краще, стати більш відповідальною, ретельною і зосередженою на своїх обов'язках, а саме *стати порядною куркою*. Звертається до образу **курки** письменниця, насмішливо говорячи про жінок так: *«Є поодинокі курки, що виражають своє «фе» щодо мене на приватних сторінках»*. У "Словнику української мови" зафіксовано метафору "**бути куркою**", яка пояснюється як переносне позначення становища слабкості та підпорядкованості [СУМ]. Образи **курки** та **української жаби** є важливими для світогляду Ірени Карпи і мають значення для розуміння її поглядів та концепцій, а також ставлення до різних аспектів життя.

Реалістично передає Ірена Карпа читачам властивості мопеда *Glamour Honda Speed* та своє розчарування від того, що він не виконує своїх функцій, завдяки метафорам, бо сподівалася на швидкий мопед, але отримала *“машину для пердіння”*, зауважуючи що *ні швидкістю, ні хондою там і не пахло*. Метафори вказують на негативне ставлення авторки до предмета й ситуації, а також на гумористичний підхід до опису цієї ситуації. Використання метафор має за мету зняти напругу та пожартувати з того, що сталося.

За допомогою цього засобу вираження експресивності влучно описуються письменницею **емоційні стани** героїв книги “Baby travel”:

- *«Ти опиняєшся один-на-один із Фатумом і хоробро чекаєш часу Х»*. Ця метафора описує ситуацію, коли героїня опинилась перед важливим і ризикованим випробуванням, і не знає, який буде результат. "Фатум" в цьому випадку відображає невідомість майбутнього та непередбачуваність обставин, які можуть вирішити успіх або провал. Хоробро чекати "часу Х" означає готовність пройти через цю складну

ситуацію і зібрати весь свій дух, щоб зробити все можливе для досягнення успіху.

- *«Мізантроп і ніцшеанець у мені стріляються на дуелі співстраждання»* описує внутрішню боротьбу героїні між двома різними протилежними характерами. “Мізантроп” вказує на схильність до ізоляції та негативного ставлення до інших людей, тоді як “ніцшеанець” може вказувати на бажання відчувати владу над своїм життям та приймати свої рішення.

- *«Викинувши на смітник істерики кілограма з півтора нервових клітин»* — описує стан авторки, яка впоралась зі своїми емоційними вибухами та змогла звільнитись від негативних емоцій.

- *«Пасажир коло немовляти вже авансом собі в штани наробив — воно ж буде репетувати»* — пасажир, що сидить поруч з немовлям, вже заздалегідь переживає і через це відчуває незручність і турботу. “Собі в штани наробив” - це вираз, що вживається в українській мові для позначення сильного страху чи переляку. Отже, вислів описує передчуття неприємності і тривоги, що виникає заздалегідь перед тим, як станеться щось неприємне чи трудне.

- *«Слугувати мішенню ненависті всіх довколишніх пасажирів»* — люди навколо переживають дискомфорт від дитячого плачу і можуть відчувати ненависть до батьків, які не можуть зупинити свою дитину від репетування. Вираз підсилює почуття безпомічності і безвихідності ситуації, яка може виникнути під час подорожі з дитиною.

- *«Увімкнула я режим злорадства»* — внутрішні почуття та реакція героїні, яка задоволена тим, що почався дощ, багато туристів поїхало додому і це дозволить зробити кращі фотографії, що є причиною її “злорадства”.

- *«Всі мої буддійські спроби посміхатися й говорити довірливо й тихо, киваючи на наші торби і купу дітей, пішли в дупу грайливого*

павіана» — спроби авторки бути спокійною та привітною виявилися марними, що передано через ситуативний образ із рисами незвичності, ситуативного контексту та вульгарності.

- *«Настає гастрономічна нірвана»* — людина відчуває насолоду і максимальне задоволення від їжі, яка відповідає найвищим гастрономічним стандартам.

- Яскравий образ, що відображає внутрішній стан і настрої героїв, пов'язаний з виконанням обов'язків та досягненням особистих цілей, вимальовується з влучного авторського виразу: *«І тут у Рикші і його Двоюрідного Брата над головами загоряються неонові німби з рожево-салатових лампочок»*.

Наведені вище метафори використовують образи з різних сфер життя для опису внутрішнього стану, емоцій та поведінки людини. Вони допомагають передати важливі нюанси відчуттів, які можуть бути складні для опису словами без застосування метафор.

Деякі метафори відображають **світогляд авторки** тревелогу, її уявлення **про Всесвіт**, як вона його сприймає, які асоціації викликає **Бог**. Наприклад: *«Ну або ти, Боже, дай хоч якийсь знак, будь нормальним пацаном»* — виражає певну іронію та сарказм щодо ситуації, в якій перебуває авторка, і показує її бажання отримати якийсь знак від Бога, але з самоіронією щодо того, що його вимоги можуть бути занадто високими або нереалістичними. Цей вираз гумористичний, оскільки авторка використовує гру слів та сарказм для створення комічного ефекту. *«Всесвіт може постібатися з тебе»* — ця метафора вказує на те, що світ може бути непростим та несприятливим і можна потрапити в складні ситуації. Вона відображає ідею, що життя може бути випробуванням, в якому необхідно знаходити силу і боротися з труднощами. *«Карма річ хитра — завжди бере своє»* демонструє віру в закон карми, який означає наслідки дій кожної людини. Згідно з цією вірою, всі наші дії мають

наслідки, і якщо ми робимо щось погане, це повернеться до нас у вигляді негативних наслідків. У цьому контексті метафора означає, що негативні дії людини повернуться до неї самої, і треба бути обережним у своїх вчинках, бо карма завжди бере своє.

Таким чином, метафори в публіцистичному творі Ірени Карпи націлені на створення яскравих образів та лежать в основі світосприйняття авторки. Завдяки ним письменниця уникає зайвих повторів та виділяє відмінність значень. Більшість метафор гумористичні, іронічні, саркастичні та мають розважальний характер.

2.1.2.Епітети

Одним із яскравих засобів вираження експресивності є епітети. За допомогою епітетів авторка тревелогу надає словам нового емоційного чи змістового значення. Ці епітети створюють більш насичену та живу картину, роблять текст цікавішим та допомагають передати емоції. Наприклад, *злі гормони* — "злі" в контексті є емоційно забарвленим епітетом, що вказує на оцінку характеру гормонів. *Веселі мандрівки* — "веселі" надає слову "мандрівки" емоційного забарвлення, передаючи радісний настрій подорожі.

Характеризаційні епітети передають основну рису об'єкта. Наприклад, у виразі *егоїстична насолода* перше слово є епітетом, описує природу насолоди, яка є сильно зосередженою на самій собі. У вислові *пекельний майданчик* епітет "пекельний" характеризує місце, як надзвичайно жахливе, несприятливе для життя. У виразі *багатогранні міста* епітет характеризує міста як складні, з багатьма різними аспектами. Він дає містам характеристику множинності, різноманітності та багатогранності. Епітет "кровожерні" у вислові *кровожерні москити* описує конкретну рису москітів, яка характеризує їх як агресивних комах, що живляться кров'ю. Епітет у виразі *звуджені західняки* вказує на те, що

люди з західних країн (туристи чи подорожні) відчують нудьгу чи незадоволення з обставин або занять, які є в окрузі, де вони перебувають. *Блондиночні журнали* — "блондиночні" тут є епітетом, що вживається для характеристики журналів, які містять матеріали, пов'язані зі стереотипами про блондинок та їхніми інтересами. *Криві руки* — "криві" — це епітет, що описує руки, які не діють належним чином. *Цивілізовані гори* — вказує на те, що гори були облаштовані та пристосовані для комфортного перебування людей, з встановленими маршрутами, шляхами, зонами відпочинку тощо.

Описові епітети використовуються авторкою тревелогу, щоб описати зовнішній вигляд, стан, розмір, колір або інші риси предметів, явищ, місць, осіб. Описові епітети можуть додати кольору, образності та глибини до тексту. Наведемо деякі приклади:

- *Тlustі туристи* — описує фізичну характеристику людей.
- *Вирячені очі* — використовується для зображення стану людини, може свідчити про захоплення, страх, зацікавленість або шок.
- *Людинолюбні інтенції* — епітетом *людинолюбні* авторка описує інтенції, які спрямовані на людей, на допомогу та благо спільноти, вказують на доброзичливі наміри та бажання допомогти людям.
- *Гастрономічний рай* — епітет *гастрономічний* описує характер місця, а саме стосується їжі та напоїв. "Рай" — це метафоричне слово, яке позначає ідеальне місце, де все дуже добре і приємно. Разом ці слова утворюють експресивний вислів, що передає величезне захоплення та задоволення від гастрономічного досвіду.

Метафоричні епітети допомагають виразити ідеї або почуття, що можуть бути складні для опису без використання аналогій. Вони додають кольору і глибини мовленню, роблять текст більш цікавим і привабливим для читача. Наприклад, епітет у виразі "*магічна акушерка*" є метафоричним, який описує акушерку як дуже вмілу і майстерну людину,

вказує на важливість професійних і емоційних якостей і використовується для створення позитивної іміджевої характеристики.

Ми з'ясували, що у книзі "Baby travel" найбільше використовуються такі епітети:

1. **Нормальний** означає зазвичай стандартний, прийнятний, відповідний нормам, які вважаються загальноприйнятими або бажаними. Наприклад: *нормальні люди, нормальна дитина, нормальна середземноморська кухня, нормальні інгредієнти, нормальні діти, нормальний бордінг-скул, нормальні тьотки, нормальний пацан, нормальний перевізник, нормальний океан, нормальна мама, нормальна машина, нормальний магазин, нормальна страва, нормальний липневий сніг, нормальні митці.*

2. **Свіжий**. Означає новизну, приємність, життєрадісність та натхнення. У виразі *свіжий перчик* вказує на його свіжість та ароматність, у *свіжому пиві* — на його прохолодність та смак, а у виразі *свіже життя* — на нові можливості та радість; *свіжа мама* або *свіжа матуся* вказує на позитивну характеристику матері, що народила недавно і вона ще має багато сил і енергії для догляду за своїм малюком, створює образ матері, яка з повним захопленням і любов'ю займається своїм новонародженим. У виразі *свіжий глузд* вказує на розумність та вдалі рішення, а у *свіжих дитячих очах* — на їх безпорадність та відкритість до світу. Загалом, епітет "свіжий" додає позитивних відтінків до описуваних об'єктів.

3. **Вселенський**. Епітет має значення «поширений на весь світ, всіх людей», він має яскраво виражений параметричний компонент. Використання цього епітета підсилює враження універсальності та значущості описуваного явища або особи. Наприклад: *вселенський смуток* — епітет характеризує стан суму як масштабний. Епітет у вислові *Вселенська туга* характеризує сильну, загальну, всеосяжну тугу, печаль. У вислові *Вселенська Мати* епітет "вселенська" в поєднанні з "мати"

використовується у релігійному контексті, де Вселенська Мати означає матір Божу, яка є матір'ю всіх людей і покровителькою всього світу. *Вселенська катастрофа* — це вираз, що описує надзвичайну подію, яка має масштабні наслідки.

4. **Тупий.** Використовується для описування предметів або явищ, які відзначаються нездатністю до розуміння, неповною розвиненістю або відсутністю інтелектуальних здібностей. Наприклад, *тупа вівця* може означати, що ця вівця є дурною, не здатною до розуміння простих речей або до виконання певних завдань. *Тупа курка* може вказувати на те, що курка є дурною або неспроможною розуміти, які її дії можуть призвести до небезпеки. У виразі *тупа жадність* епітет демонструє, що жадність є необдуманною, нерозумною, або надмірною. Епітет "тупий" у контексті *тупий спосіб* можна розуміти як спосіб дії, який є недбалим, непродуманим, неефективним, який не дає бажаного результату або вимагає більше зусиль, ніж потрібно. *Тупа муха* характеризує муху як нерозумну та неспроможну робити складні дії.

5. **Дурнуватий, дурний:** епітет *дурнуватий* вживається для опису людей або предметів, що мають деякі недоліки або незвичайні риси, які роблять їх не дуже розумними або неординарними. Це може бути вжито як легка іронія чи гумор, або ж негативне оцінювання. Наприклад: у виразах *дурнуваті капелюхи* та *дурнуваті футболки* епітет описує предмети як нісенітні, нелогічні, можливо, навіть незручні або неестетичні; у *дурнуватому телешоу* має означення чогось незвичного, дивного, неординарного, або щось, ніби придумане для розважальних цілей, несерйозне. Епітет у виразі *дурнуватий папір* може означати, що папір має нездоровий або неправдивий зміст, несе дезінформацію або невірні дані. Епітет *дурнувате* в поєднанні зі словом *порівняння* може описувати такі порівняння, які не відображають або не точно відображають порівнювані об'єкти, що може робити їх не дуже розумними або незрозумілими.

Епітет *дурний* вживається, щоб описати щось, що є абсурдним, нерозумним, недоцільним, безглуздим або безглуздо витраченим. Це може бути вжите як гострий критичний коментар або насмішка, або як загальна оцінка чогось, що є негативним або невдалим. Епітет *дурний* у фразі *дурний голос* має негативне значення та вказує на те, що голос не приємний, використовується для характеристики звучання голосу, а не особи, яка говорить. У виразі *дурні гроші* використовується як оцінка вартості чогось, що, на думку автора, не варте своїх коштів або не є розумною витратою грошей. У фразі *дурні ігри* епітет використовується для того, щоб показати, що ці ігри є нерозумними, безглуздими, або потенційно небезпечними. В контексті *дурний піп* показує негативну оцінку попа як непрофесійного, несерйозного, безвідповідального, неадекватного.

6. **Довбаний.** Вказує на щось, що є безглуздим, нерозумним або неприйнятним. У контексті *довбане радіо* можна розуміти радіостанцію, яка не має хорошого зв'язку, у *довбаному авантюризмі* — недообдуманій та небезпечній ризикованості, а у *довбаній гомеопатії* — псевдонауковий метод лікування, що не має дійсної медичної підтримки. Отже, у всіх цих випадках "довбаний" використовується для висловлення негативної оцінки того, що описується.

7. **Чудовий.** Використовується для позитивного опису предмета, явища, людини або ситуації, що викликають захоплення. Це пов'язано з зовнішньою привабливістю, естетикою, високим рівнем якості, видатними досягненнями, успіхами або здатностями. Цей епітет може використовуватися для опису різних речей. Наприклад: *чудовий компаньйон*, *чудовий індикатор*, *чудовий фільм*, *чудовий час*, *чудовий спосіб*, *чудовий приклад*, *чудова людина*, *чудова музика*, *чудова розвага*, *чудова властивість*, *чудова книжка*.

Таким чином, епітети в книзі І.Карпи "Baby travel" відіграють важливу роль у створенні яскравих образів та передачі настрою і атмосфери. Вони допомагають читачеві краще уявити те, що описується, підсилюють емоційне забарвлення тексту і роблять його більш виразним та запам'ятовуваним. Епітети збагачують мовлення, роблять його більш ефектним та допомагають передати відчуття та емоції, що досить важливо для жанру мандрівницької літератури.

2.1.3. Порівняння

Порівняння надає твору виразності, яскравості, образності. Маючи емоційно-оцінну характеристику, воно виражає ставлення до суб'єктів. Способи застосування порівнянь у тексті відбивають світогляд автора, його естетичні погляди, є своєрідною ознакою авторського стилю.

Порівняння, якими користується Ірена Карпа у книзі "Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою", допомагають передати почуття, особливості поведінки героїв, їхні психічні та емоційні стани. Наведемо приклади:

— Порівняння *моя ліва нога розкраялася, як серце кинуті солдатом дівчини* використане авторкою для передачі болю, фізичного дискомфорту або емоційного стану.

— Порівняння *боролися, як біблійські воїни* демонструє те, що головні герої відчували внутрішню міць і готові боротися до кінця, незважаючи на будь-які труднощі чи перешкоди, в ім'я своїх вірувань та цінностей.

— Про взаємини між своїми дітьми авторка говорить, що молодша донька *дивиться на сестру, як на сонце ясне*, це значить, що молодша дуже любить і поважає свою сестру, дивиться на неї з великою прихильністю і повагою. А інколи про відносини між дітьми жартівливо

говорить, що вони *ставляться одна до одної, як ті кацани до України*, маючи на увазі погане ставлення, як у росіян до українців.

— Передає свої відчуття та емоції авторка тревелогу, коли отримала велике полегшення та задоволення від довгоочікуваного блага, яке було дуже складними до отримання, кажучи, що *відчуття було такої полегкості, як у часи радянського дефіциту при відпущенні вам кілограма масла в одні руки*.

— *Малий дивився на це, як селянин на падіння Тунгуського метеориту* — змальовується реакція хлопчика, який дивився на розваги дітей авторки з захопленням та непередбачуваністю.

Наведені вище порівняння допомагають передати почуття, емоції, стани героїв, а також фізичні описи об'єктів та ситуацій у тревелозі. Вони влучні та роблять описи більш зрозумілими.

Порівняння є яскравими та ефектними образами, які використовуються для підсилення враження від описуваного предмету, ситуації чи дії. Наведемо декілька прикладів: порівняння *пече, як смертний гріх* може викликати відчуття болю та страждання, підкреслює інтенсивність та надзвичайність болю. *Полила в мене з носа кров, як із нелегально пробитого нафтопроводу під Надвірною* створює образ того, як інтенсивно кров ллється з носа і сталося це невдало, і непередбачувано. *Сплять, як святі ангели* створює образ людей, які сплять дуже мирно та безтурботно, які перебувають у стані блаженства; використовується для опису дитячого сну.

В тревелозі порівняння використовуються авторкою також для опису перебігу подорожей, відчуттів та настрою в цей час, для опису людей, які зустрічалися. Порівняння *людей на пляжі, як пінгвінів на крижині* використано авторкою, щоб передати велику кількість людей на пляжах популярних курортів. Про свою подорож на острів Ява І.Карпа розповідає, що там *хвилі перевертають людей, як надувні іграшки*, вказуючи на те, що

хвилі на морі були дуже сильними. *“Індія десь така ж страшна, як наш пересічний потяг”* — жартівливо передає враження про Індію, порівнюючи її з пересічним потягом, який може бути переповненим та малокомфортним.

А про свою подорож Індією на кораблі авторка згадує, що *їх корабель час від часу зупинявся, як той міжміський автобус*, тим самим надаючи комічного ефекту ситуації, коли пором зупинявся на річкових станціях дуже часто та несподівано. Всі ці порівняння дають можливість читачам відчувати та зрозуміти емоційний стан авторки, зобразити ментальні образи та перенести їх у свій світ сприйняття.

Хоча кожне з вищезгаданих порівнянь відрізняється своєю ефектністю та індивідуальністю, але всі вони мають здатність створювати яскраві, запам'ятовувані та ілюстративні образи, що допомагають читачеві краще уявити та сприйняти описані ситуації. Також вони можуть викликати різні асоціації та емоції у читачів, залежно від їхнього досвіду та сприйняття.

2.1.4. Протиставлення

Ми з'ясували, що Ірена Карпа у тревелозі *“Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”* широко використовує порівняння протилежних понять, почуттів, думок, явищ, предметів, характеристик людей тощо.

Так автор використовує протиставлення *ненормальна мама двох цілком нормальних дітей*, щоб показати контраст між своїм власним сприйняттям себе та сприйняттям інших людей. Вона вважає себе "ненормальною", але вважає своїх дітей "цілком нормальними", що може вказувати на її самокритичність та впевненість у вмінні виховувати дітей.

«Тут нормальні люди все роблять з головою — за півроку купують квитки, за місяць ідуть по візи... В нас же квитки купилися з виряченими

очима за три дні до вильоту». У цьому висловлюванні протиставляються "нормальні люди", які все роблять заздалегідь та ретельно планують свої подорожі, з головними героями тревелогу, які подорожують без належного планування. Це протиставлення використовується, щоб підкреслити різницю між тим, як розумно та організовано можна подорожувати, і як можна ризиковано та хаотично.

«Якщо ці гіпотетичні нормальні люди вибирають собі прямі автостради штибу хорватських і готові навіть за них платити, бо ж то швидко і без вивертів, то придурки штибу мене ніколи не проти звернути чи то на сільську дорогу...» — це також приклад протиставлення. І.Карпа використовує термін "гіпотетичні нормальні люди" для порівняння з собою, називаючи себе "придурком". Вона також протиставляє прямі автостради штибу хорватських, які нормальні люди обирають, і сільські дороги, на які вона сама готова звернути. Це допомагає гумористично передати свої емоції читачам. В наведених прикладах ми бачимо епітет, який вище визначили як один з ключових для лексики авторки: *нормальний*.

«Можна насолоджуватися тим, як вода огортає твої пальці, коли занурюєшся в озеро, чи страждати від того, що на березі озера тебе не чекає «мазераті»». Це протиставлення між двома відмінними способами сприйняття світу: один з них спрямований на насолоду простими і природними речами, як от вода озера, тоді як інший спосіб спрямований на бажання мати матеріальні речі, які можуть символізувати успіх і статус. Це протиставлення вказує на різні цінності та пріоритети людей в житті.

«Будьте європейцями, не будьте батьками-росіянами» — заклик автора до прийняття західної культури та цінностей, які вважаються більш прогресивними та сучасними, а не традиційних цінностей, що домінують у російській культурі. Також вислів може вказувати на те, що бути "європейцем" означає бути більш відкритим, толерантним та

вільнодумним, а не зациклюватися на традиційних ролях та обмежувати свій світогляд.

«На відміну від гівна штибу перших пострадянських реклам чи слів нав'язливого поп-хіта з радіо в маршрутці, мудрі речі мають здатність швидко забуватися» — у цьому контексті автор вживає протиставлення між "гівном" (щось погане, незграбне) та "мудрими речами" (щось розумне, мудре).

«Один вижив зі шматком кулі в черепі, інший помер в умовах спокійного міста» — це протиставлення, яке показує непередбачуваність та несправедливість життя. Перша частина речення розповідає про людину, яка вижила від кулі в черепі, що є надзвичайно небезпечною ситуацією, тоді як друга частина речення розповідає про смерть людини у спокійному місті, що зазвичай вважається безпечним місцем.

Отже, всі протиставлення, які були наведені, передають різницю між двома різними речами, поняттями або підходами. Вони демонструють, як дві сутності можуть відрізнитися одна від одної, і показують відмінність у підході, ставленні або виборі. Це може допомогти висвітлити різницю між двома різними ідеями, ілюструючи тим самим, що кожна має свої переваги та недоліки.

2.1.5. Інтенсифікатори

Найбільш розповсюдженим засобом експресивізації у творі Ірени Карпи є інтенсифікатори. До інтенсифікаторів, які є у книзі “Baby travel” можна віднести **прикметники найвищого ступеня порівняння**, котрі дають максимальну оцінку явища, предмета, дії тощо: *найкраща подруга, найблищий друг, найперший одяг, найдивовижніший орган, найбільший релакс, найблищий маркет, найнесподіваніші місця, найліпше літають, найяскравіше сарі, найжирніші солодоці, найдивовижніші речі, найсмачніша курка, найбільш противний, найшвидша і*

найекстремальніша зустріч, найгірше місце, найвище озеро, найдурніші ігри, найглибший запах, найтужливіша зозуля, найбільш полого, найкомфортніше, найдрібніший, найнормальніша. Усі ці прикметники найвищого ступеню порівняння відображають найвищу оцінку або опис того, що знаходиться на найвищому рівні серед подібних об'єктів або явищ. Вони використовуються, щоб підкреслити вагомість або виокремити щось особливе, яскраве, незабутнє, видатне або неперевершене. Такі прикметники є дуже корисними при описі подорожей, оскільки вони допомагають підкреслити те, що найбільш вражає або найбільш запам'ятовується.

Інтенсифікатори, які використовуються для передачі **вражень** та **емоцій**: *вселенський смуток* — інтенсифікатор *вселенський* передає ідею дуже сильного, повного безнадії та глибокої туги смутку, що охоплює не лише окрему особу, але й увесь світ; *епічна подорож* підсилює ефект враження від певної подорожі, надає їй більшого значення і робить її більш вражаючою; *дивовижна приголомшила* — щось надзвичайне здивувало, вразило, або шокувало; *щаслива аж до глибинної клітинної структури* — це вираз, що вказує на надзвичайну глибину та інтенсивність щастя людини; *просто ласка Божя* — інтенсифікатор, що підсилює враження про те, наскільки легше або приємніше щось є порівняно з іншим; *заняття геть невдячне* — передає враження, що дане заняття є дуже неприємним та нецікавим, використання такого інтенсифікатора підсилює негативність заняття; *з острахом чекаю своєї долі* — передає підвищену емоційність та напруженість авторки, а також вказує на значення інтенсивності та невпевненості щодо того, що очікує на неї в майбутньому; *нереально смачний* підсилює враження від смаку їжі; *колосальне натхнення* — це високо позитивний інтенсифікатор, який використовується для опису дуже міцного і потужного натхнення, що може стати джерелом надзвичайної творчої енергії; *Боже солодкий, яка патетика!* — цей вираз

використовується для висловлення переважно негативного враження від занадто драматичного, необґрунтованого або надто романтичного подання подій або ідей; *це капець* — може виражати негативні емоції та враження про щось дуже неприємне або жахливе. Можна сказати, що усі наведені вище інтенсифікатори допомагають виразити більш глибокі та інтенсивні почуття та враження, які можуть бути важкими для передачі за допомогою звичайних слів. Вони додають тексту кольору та виразності.

Інтенсифікатори для опису станів та почуттів людини також допомагають передати глибину та інтенсивність внутрішнього світу героїв і їхніх почуттів. Наприклад: *серйозно злякалася* — підкреслює ступінь страху; *відчувати себе повним ідіотом* — використовується для передачі ідеї глибокого відчуття незадоволеності чи невдачі у власних діях; *добряче почуття провини* вказує на внутрішній конфлікт людини, коли вона відчуває сумніви або вину щодо певної ситуації, рішення чи дії, а використання інтенсифікатора *добряче* підсилює ці почуття та показує, наскільки глибоко воно пронизує особистість людини; *шалено любить* — описує дуже сильне та емоційне почуття любові; *самісіньке дно самопожертви* передає глибоке почуття відчаю, безнадії, втоми та надмірного страждання; *дуже нагле* — вказує на високий рівень наглості, зловживання деякою ситуацією або неввічливість людини; *страшно бісять* — дуже сильно викликають почуття роздратованості; *смачно ж, зараза!* — виражає сильне задоволення від смаку їжі або напою; *взагалі фантастика* — використовується для підсилення враження або відчуття подиву від якогось явища або події. Ці інтенсифікатори дозволяють зробити висновки про внутрішній світ героїв, їхній стан та реакції на зовнішні події.

Інтенсифікатори, що стосуються описів природи, допомагають авторці книги передати враження від зовнішнього світу та акцентувати деякі особливості природи. Наприклад, *море неймовірно багате*

підкреслює розмаїття тварин та рослин у морському світі. *Люта спека* передає надзвичайної спеки та нестерпного спекотного клімату. *Повний штиль* описує абсолютну відсутність вітру на морі. *Неосяжне озеро* передає велич і безмежність озера. *Несамовиті вертикалі* можуть вказувати на велику висоту гір. *Кришталеве повітря* передає враження свіжості та чистоти повітря. *Дайвінг геть біденький* посилює враження про те, наскільки бідний у порівнянні з іншими місцями чи акваторіями може бути дайвінг в цьому конкретному місці. *Чисто лондонські тумани* — це інтенсифікатор, який підкреслює густоту туману і робить опис більш живим та інтенсивним, а також передає певний колорит та атмосферу, яку часто пов'язують з Лондоном. *Цілком собі нормальний океан* є інтенсифікатором, який показує, що океан є взагалі прийнятним або звичайним, у цьому випадку, використовується для навмисного зменшення враження або емоційного забарвлення опису.

Інтенсифікатори в описі природи допомагають авторці тревелогу передати емоції та враження, які викликає природа у головних героїв. Вони можуть підкреслювати розмаїття, велич, безмежність, спеку, висоту, свіжість, чистоту тощо. Інтенсифікатори можуть також порівнювати природні об'єкти з іншими місцями чи об'єктами, щоб передати їхню важливість або недоліки. Крім того, вони можуть додавати колорит та атмосферу до опису, допомагаючи читачеві уявити собі об'єкт опису більш живо та інтенсивно.

Для опису жіночої зовнішності, пов'язаної з вагітністю та материнством, активно використовуються такі інтенсифікатори: *вагітне пузо* — слово "пузо" в даному контексті може вважатися інтенсифікатором, оскільки воно вказує на розмір. *Ударниця людського інкубатора* передає ідею того, що жінка вагітна та є "головною", "центральною" фігурою, яка переносить дитину і забезпечує її розвиток у своїй утробі. *Виросте обширна срака* та *срака в мене розростеться в*

ширину використовується авторкою для підсилення враження від збільшення розміру стегон і сідниць під час вагітності. Висловлювання *Цицьки стануть до колін* використовується для опису збільшення розміру грудей під час вагітності, має гумористичний характер і вживається для емоційного підсилення враження від великих грудей. *Пузяка розтягнеться* використовується для позначення великого живота внаслідок вагітності. Можна сказати, що для опису жіночої зовнішності, пов'язаного з вагітністю та материнством, І.Карпа використовує інтенсифікатори, що створюють гумористичний ефект та відображають, як відчувала себе авторка та як відноситься до вагітності.

Для опису побутових ситуацій І. Карпа вживає такі інтенсифікатори з метою надання емоційного забарвлення або підсилення певних аспектів ситуації: *весь непотріб світу* та *ціла купа всякої всячини* використовується для позначення великої кількості різноманітних речей або предметів, які є непотрібними або неважливими; *навідріз відмовився* означає, що людина відмовилась категорично, без можливості погодитися на будь-які умови; *безпардонно дрихнути* — для опису дуже глибокого або довгого сну; *нестерпно нудить* — це інтенсифікатор, який підкреслює високу інтенсивність стану; *ненапряжна прогулянка* підкреслює, що прогулянка була легкою, комфортною і не вимагала багато зусиль; *суперекономний клас* та *супердешевий ол-інклюдів* для підсилення ефекту економності; *дорожезний наногаджет*. *Стотисячний перегляд мультфільму* підсилює ідею того, що мультфільм був дуже популярний і дивилися його багато разів. *Перевірено мішками медикаментів* підсилює значення великої кількості. *Занадто інтимне паркування* — машини паркували дуже близько. *На повну силу тусувалися* є бути інтенсифікатором того, що люди активно та енергійно весело проводили час на вечірці, а також підсилює враження про жвавість та рухливість

події. Усі інтенсифікатори, що описують побутові ситуації, використані для більш детальних та живих описів.

Інтенсифікатори для масштабу та розміру різноманітні: *велетенська хвиля, височенна водяна гора, мікроскопічне вино, величезний багажник, туристи різних калібрів — жирніші, середнячкові і худі; гігантська купа*. Щоб передати маленький розмір машини, авторка використовує такі інтенсифікатори: *возити карликів чи йогів-аскетів* передає ідею того, що в машині можна возити лише людей невеликого зросту, дуже худих; фраза *огризок кабриолетного сидіння* використана як інтенсифікатор для передачі дуже маленького розміру машини або її частини. Подібну функцію виконують інтенсифікатори в контекстах *всидіти, лише підтягнувши ноги попід саме підборіддя; запхати дитяче крісло видавалося просто нереальним*.

Ми з'ясували, що найчастіше Ірена Карпа використовує інтенсифікатор *крихітний* для того, щоб підкреслити маленький розмір предмета. Наприклад, *крихітне князівство, крихітна принцеса, крихітний кабриолет, крихітна пляшечка, крихітний пальчик, крихітне тістечко, крихітний рюкзачок, крихітне село, крихітні лагуни, крихітний вік, крихітний будиночок, крихітний готельчик, крихітна дитина, крихітний фольксваген, крихітний багажник, крихітна машина, крихітний людський організм*.

Інтенсифікатори для опису масштабу та розміру дуже корисні при описі різних речей у книзі Карпи, вони інформують читача про те, наскільки великі або маленькі ці речі порівняно з іншими.

Взагалі, інтенсифікатори є важливими мовними засобами, якими користується Ірена Карпа для підсилення виразності та емоційної насиченості мовлення, для передачі різних смислових відтінків, таких як інтенсивність, розмір, масштаб, рівень емоційної насиченості, важливість

ситуації тощо. Такі інтенсифікатори можуть змінювати сприйняття людини про певну ситуацію, роблячи її більш вражаючою або значущою.

2.1.6 Стилiстично забарвлена лексика

Ми з'ясували, що одним із найпоширенiших мовних засобiв у книзi Iрени Карпи є розмовна лексика рiзних стилiстичних регiстрiв: розмовна, молодiжний сленг, вульгаризми. Уся лексика використовується авторкою для полегшення сприйняття, урiзноманiтнення тексту, для того, щоб наблизитися до кола читачiв, зачепити читача за живе. Розмовна лексика має властивiсть оживляти текст, робити його виразнiшим, колоритним.

- **Дiєслiвний розмовний ряд:**

Дiєслiвний розмовний ряд включає в себе багато слiв та виразiв, якi використовуються у розмовному мовленнi. Наприклад: *паритися* — турбуватися, переживати; *дуплити* — намагатися зрозумiти; *нарулилося* — з'явилося, виникло; *дуємо звiдси* — йдемо геть; *сфоткати* — зробити фотографiю; *вшитися* — швидко пiти; *горлопанити* — дуже гучно висловлюватися; *косяться* — недоброзичливо дивляться; *припертися* та *припхатися* — приїхати, прийти до когось без попередження; *змахувати* — бути схожим; *тусуватися* — проводити час з друзями; *змухлювати* — обдурити, обманути; *засиратися* — забруднюватися; *пхати* — пересувати; *лупитися* — битися; *пронесло* — деяка небезпека або неприємнiсть минула без шкоди для людини; *не петрають* — не розумiють; *заржати* — сильно засмiятися; *дрихнути* — спати; *патьякають* — говорять; *задовбала* — висловлює роздратування; *штрафонути* — отримати штраф; *намахати* — обманути; *донетрати* — зрозумiли; *жлобитися* — проявляти жадiбнiсть.

- **Именниковий розмовний ряд:**

фiгня — використовується для вираження незадоволення, скептицизму; *на каблах* — на пiдборах; *шмаття* — одяг; *нiштячки* —

дрібниці; *прикол* — щось смішне; *стон'ятсот* — незвичайно велика кількість; *фотки* — фотографії; *бебіки* — діти; *невдобняк* — позначає ситуацію, яка є неприємною або незручною; *манатки* — речі; *пацан* — молодий чоловік; *пацанка* — дівчинка з грубою поведінкою; *штука* — предмет; *пофігіст* — вживається для опису особи, яка ставиться до чогось байдуже або безінтересно; *тачка* — автомобіль; *їдло* — їжа; *компліман* — комплімент; *халабудка* — невеликий будинок; *бабло* — гроші; *драндулет* — старий мотоцикл з низькою потужністю; *есемеска* — SMS-повідомлення; *сушняк* — почуття спраги; *аварійки* — сигнальні вогні для транспортних засобів.

- **Прикметниковий розмовний ряд:**

тупий — нерозумний; *розбехана* — розбита; *напханий* — наповнений до країв; *ржачний* — смішний; *крутий* — вражаючий, модний; *класний* — чудовий, приємний; *божевільний* — екстремальний, несподіваний, неординарний; *дебільний* — дурний.

- **Прислівниковий розмовний ряд:**

тупо — бездумно, безцільно; *навскидочку* — приблизно; *короче* вживається для закінчення або підсумування довгого або складного висловлювання

- **Вульгаризми**

Вульгаризми у книзі “Baby travel” є мовною грою, завдяки якій персонажі самовиражаються: для позначення розладу шлунку використовується слово *срачка*; вульгарна назва сідниць - *жопа* або *срака*, а людина з великими сідницями є *сракатою*; *срач* використовується для позначення безладу. Те, що не сподобалося та викликає негативні емоції називають *гімно* або *гидота*; набриднути комусь — *задрочити*. Для позначення людини, яка, на думку співрозмовника є недотепою, використовується слово *балда*. За допомогою вульгаризмів описуються частини тіла, такі як *цицьки* — груди, *пузяка* — живіт, *ротяка* — рот.

Трапляються у творі такі нецензурні слова, як *хуйня, хуйло, сука, бля, їбанутий, курва, падлюка, придурок, падлина, ідіот, ідіотка, пісюни, довбаний, пиздувате, адекваті, підсрачники*. Вживання нецензурних слів допомагає передати інтенсивність емоцій, особливо в ситуаціях, де авторка намагається показати своє обурення, розчарування або злість. У певних ситуаціях вживання нецензурних слів передає автентичний тон мовлення персонажів чи реальних людей.

Отже, І.Карпа використовує розмовну лексику, щоб передати мовленнєвий стиль молодого покоління та створити автентичний образ героїні, яка є представницею цього покоління.

У книзі “Baby travel” запозичена лексика різного походження трапляється доволі часто. Частина запозичених слів — терміни, наприклад: *нон-фікшн* — літературознавчий, *шизофренічний* — психологічний, *емпіричний* — філософський, *катарсис* — естетичний.

Більшість запозичених слів — модерне замінення простих слів **англізмами**. Це пов'язано зі зростанням впливу англомовної культури і технологій на сучасне суспільство. Наприклад: *експірієнс* — досвід, *chidfree* — особа, що не хоче мати дітей; *бордінг-скул* — платна школа, де діти не тільки навчаються, а й живуть; *ол-інклюдів* — все включно; *конект* — зв'язок; *фентезі* — фантастика; *self-made* — людина, що досягла успіху самостійно; *тріп* — подорож; *ріалтайм* — час; *френдлі* — дружній; *френди* — друзі; *натюрель* — натуральний; *джіпієс* — навігаційна система; *вокабуляр* — словник; *лайфстайл* — стиль життя; *чілдрен - френдлі* — доброзичливий до дітей; *лоу-кост* — низька ціна; *лаундж* — зона відпочинку; *хауз-боут* — плавучий дім; *ком'юніті* — спільнота; *делітнути* — видалити; *кінг—сайз* — найбільший розмір; *інклюдед* — включно; *генд-мейд* — ручна робота; *грін лайт* — вперед; *лаптоп* — ноутбук; *сейли* — розпродаж; *фрілансер* — вільний робітник; *роуд-тріп* — подорож на автомобілі; *хорор* — жах; *кондом* —

презерватив; *х'юмен* — людина; *бебі* — дитина; *бебісітер* — няня; *тінейджерка* — молода людина 13-19 років; *меседж* — повідомлення; *тодлери* — діти, що тільки починають ходити; *гест-хауз* — гостьовий будинок; *шопінг* — робити покупки.

Ірена Карпа використовує англізми у своєму тревелозі, що можна пояснити тим, що авторка подорожує по різних країнах світу та зустрічається з різними культурами. Тому використання англійських слів та фраз допомагає передати атмосферу тих країн та виразити відчуття під час подорожі. Також використання англійських слів та фраз може бути частиною стилістичної прикраси та вираження авторської ідентичності.

Розкрити образи російськомовних персонажів Ірені Карпі вдалося за допомогою слів та виразів, що утворилися калькуванням з російської. Наприклад, автор, описуючи "русо туристо" (російського туриста), який не розмовляє жодною мовою, крім російської, використовує русизм, щоб іронічно підкреслити, що саме "*великій й могутій*" є єдиним засобом спілкування для цього туриста. Використання слів "*муціна*", "*хрєнь*", додає гумористичний ефект до речень та може слугувати для залучення уваги читача або створення легкої, неформальної атмосфери в тексті. Використання русизму "*тьотки*" передає жартівливий образ цинічної, розкутої жінки, яка всім дає поради. Русизм "*панаєхалі*" передає собливий погляд на сімейство з Росії, яке для авторки видається дивним та незвичайним у контексті розповіді. Стилістична функція русизму "*на-нашому гаварят*" полягає в створенні ефекту національної приналежності. Стилістична функція русизму "*мама пріяла мєри*" полягає у створенні образного та живого ефекту. "*Не гладь*", "*не падхаді*", "*прівєт*", "*насіба*", "*велік*", "*ісконніє традиції*" використовуються, щоб підкреслити специфіку мови або менталітету певної групи людей. Вживання "*красівой жизні*" може вказувати на певну перебільшену чи фантастичну уяву про розкішне, багатством наповнене

життя. Русизм *“каляска”* використано для створення атмосфери минулого. *“Вечерній звон”* вказує на неочікуваність або незвичність ситуації, що може викликати сильну реакцію. Використання русизму *“дівочок”* жартівливо може акцентувати увагу на стереотипному уявленні про жінок, які висловлюють високоморальні стандарти, але водночас не володіють іншими навичками або якостями. Слова *каншино, вообще-то, всьо, не* підкреслюють неофіційний, розмовний характер мови головних героїв. Використання калькувань з російської мови допомагає створити реалістичний образ російськомовних персонажів, показати їх характер та манеру спілкування, а також, у більшості випадків, демонструє ставлення авторки до російського народу та їх культури.

В системі експресивних засобів тревелогу Ірени Карпи важливу роль відіграють назви емоцій. Такі назви мають високий ступінь експресивності. Авторка описує, як вона бачить інше молоде сімейство з дітьми, віком схожими на її дітей, то жалкує про те, що сама не може бути зі своїми дітьми в той момент, і *скрушно* зіткає. *Страшно* використовується для підсилення емоційного висловлення. Слово *розкішний* використовується для передачі ідеї розкіші, вишуканості, комфорту та ексклюзивності; *насолода* описує позитивні емоції та втіху, які герої відчуває внаслідок задоволення своїх потреб, приємних досвідів або приємних відчуттів; *страждання* передає негативні емоції, біль або стан нещастя, це протилежність *насолоді*; *щасливий* та *щастя* допомагає автору описати стан емоційного та психологічного комфорту героїв тревелогу, коли вони почуваються задоволеними, радісними, а *смуток* — емоційний стан, коли люди відчувають незадоволення, розчарування, тривогу або пригніченість; *хвилювання* передає ідею стану емоційної напруги, тривоги та занепокоєння, описує внутрішню реакцію героїв на певну ситуацію, подію. *Ентузіазм* використовується, щоб відобразити ідею сильного емоційного захоплення, запалу і відданості певній справі,

ідеї або діяльності героїв твору. **Ненависть** зображує глибоке, інтенсивне негативне ставлення до кого-небудь або чогось, зображує емоційний стан, коли герой відчуває сильну відразу, ворожість, антипатію або неприйняття. **Гнів** змальовує сильну негативну емоцію, яка виникає внаслідок образи, є вираженням інтенсивної реакції на причину, яка спричиняє злість, роздратування або невдоволення; **соромно** передає ідею почуття розгубленості або ніяковості внаслідок свого вчинку, поведінки або ситуації. Замість простого опису страху авторка використовує більш інтенсивне словосполучення говорячи, що **наче стоїш на краю страшної прірви**, щоб надати своїм враженням більш яскравого відтінку. Усі назви емоцій можуть передавати авторський стан душі в конкретний момент подорожі, допомагати читачеві відчути той же емоційний досвід, який переживала авторка, або надавати емоційного забарвлення описуваним подіям і явищам.

Книжна лексика представлена лексемами різноманітного предметно-тематичного характеру. Можна поділити всі ці слова на кілька категорій за тематикою або сферою вживання:

1. **Політика та війна:** *неполіткоректна, ядерна війна, резервації, анексія, комуністи, громадяни, автономне королівство, емансипація.*

2. **Біологія та медицина:** *інстинкт, гормональні зміни, онтогенез, пренатальні препарати, анестезіолог, плацента, акушерка, пологи, археолог, білки очей, екосистема, фенотип, метеостанція, біозброя пролетаріату, філософія, гінекологія, дифузія, антидот, кишкова інфекція, анабіоз, абсорбент, антисанітарія.*

3. **Релігія та віросповідання:** *мусульмани, індуїсти, буддисти, язичництво, інкарнація, паломництво.*

4. **Освіта:** *педагогічний підхід.*

5. **Географія та подорожі:** *Полярне коло, автономне королівство, архіпелаг, віза.*

6. **Гуманітарна лексика:** *гуманізм, фундація, оксюморон, інтенції, інтонація.*

Використання книжної лексики в тревелозі Ірени Карпи забезпечує підвищення рівня лінгвістичної грамотності та якості тексту. Крім того, книжна лексика дозволяє точніше та більш повно описати певні архітектурні, історичні, культурні та природні особливості відвідуваних місць, що робить текст більш цікавим та інформативним для читачів.

Діалектизми Ірена Карпа застосовує не широко. Яскравіше передати сільський колорит вдалося за допомогою образу Палагни, втіленого західноукраїнським діалектом: *“викликаючи собі в уяві образ товстої білотілої Палагни якої-небудь, що лежить вагітна на перинах і стогне: «Я не го-о-одна!»*. Найчастіше у книзі вживається діалектизм **“шо”** — 16 разів, інші діалектизми поодинокі: **бебехи** — речі, **тре’би**; **тирлигати** — поспішати, тікати; **шпаровитість** — безладність, непослідовність у поведінці або діях; **вкоськала** — вгамувала; **вродить** — народить; **встидно** — соромно; **шоб** — щоб.

Тревелог "Baby travel" Ірени Карпи має дуже виразне стилістичне забарвлення. Стилiстично маркована лексика підкреслює індивідуальний погляд авторки на події своїх подорожей з дітьми. Усі ці елементи роблять твір більш живим, цікавим та ближчим до читача.

2.2. Фразеологізми як експресивний засіб

Фразеологізми є ефективним засобом експресивізації в мові. Їх характерною особливістю є яскраво виражена емоційність, тісно пов’язана з експресивністю. Ми з’ясували, що в книзі “Baby travel” найбільш уживаними є розмовно-побутові фразеологізми, які виконують яскраво виражену оцінну функцію. У творі авторка використовує фразеологічні одиниці різних тематичних груп.

Фразеологізми, пов'язані з **емоціями** та **станами** людини, є дуже поширеними експресивними засобами в тревелозі Ірени Карпи. Наприклад, для позначення ситуації, коли головна героїня не могла наважитися на витрати грошей, навіть якщо це було необхідним, авторка пише, що її **підтискала жаба**, а коли її діти хочуть зробити щось, але знають, що це може мати негативні наслідки, вагаються між бажанням і розумним вибором, то їм **і хочеться і колеться**. Коли головна героїня вперше потрапила до Індонезії та побачила, як люди їдять, сидячи просто на тротуарах, а готується їжа там же, на узбіччі, то вона **кривила носом**, тобто висловлювала недовіру до того місця. Про себе Ірена Карпа ще пише, що вона має велику кількість ідей, але вони можуть бути дуже необдуманими та непрактичними, тож **дурень думкою багатіє**. Свої емоції, що супроводжуються сильним внутрішнім напруженням, авторка виразно висловлює, пишучи, що в неї **крик душі**, а коли вона дуже хвилюється та переживає то її **кидає в жар**. Для позначення сильного враження, яке викликалося омлетом, підсмаженим на олії з чилі, говорить, що у неї **ледь очі на лоба не вилізли**. Підсилити важливість терміновості та необхідності певних дій та ситуації авторці допомагає вживання фразеологізму **кров з носа**, а коли їй довелося докласти великі зусилля для повернення своїх документів, то їх прийшлося **виривати з м'ясом** із конторських підшивок з паперами. Для зображення емоційного стану різних героїв тревелогу, які переживають сильний страх, сильне хвилювання, використовуються фразеологізми **прокинутися в холодному поту**, **волосся стало дибки**, **холодило кров**. Жартівливо про те, коли люди вперше міркують про поїздку з дітьми, письменниця говорить, що вони наче **стоять на краю прірви**, а отже опиняються в небезпечній або складній ситуації, і вже незабаром може відбутися щось катастрофічне або небезпечне. Діти Ірени Карпи дуже багато подорожують разом з нею, і часто бувають на морі та звиклі до нього, то авторка з гумором говорить, що море є чудовим

індикатором того, *збісилися діти з жиру* чи ні, інколи отримуючи відповідь, що Кора і Кая не хочуть на море, а хочуть в Яремче. А ще під час подорожей діти постійно верещать і *сходять з розуму*, тобто стають дуже збудженими та не можуть заспокоїтися, є непередбачуваними та енергійними. Можна сказати, що за допомогою фразеологізмів, пов'язаних з емоціями та станами людини, письменниця експресивно передає настрої головних героїв, їхні почуття під час подорожей. Вони роблять текст більш насиченим та цікавим для читача.

Фразеологізми, які **виражають дії або ситуації**, мають конкретне значення. Наприклад, для індусів вагітна жінка вважається знаком благословення, то до неї люди ставляться дуже дбайливо, уважно, *пилинки здувають*. Про те, що треба боротися з однією проблемою, застосовуючи для цього ще одну, зазвичай зворотну за суттю, авторка пише, що треба *клин клином вибивати*. З тревелогу читачі дізнаються, що Ірена Карпа хотіла потрапити до Перапертюз, для того, щоб закопати свою плаценту, але був дуже сильний дощ, який перешкодив їй успіху, та через який її плани ризикували *накритися мідним тазом*, тобто могли не здійснитися. Як відомо, авторка тревелогу, мама двох дівчаток, які частенько любляють битися, через це письменниця інколи *втрачає терпець* — втрачає свою терплячість, стає нервовою і розлюченою. Зі зміною відносин в родині, коли старші родичі перестали нав'язувати свої погляди на життя молодшому поколінню і дали більшу свободу вирішень, Карпа пише, що вони на неї *махнули рукою*. У контексті твору фразеологізм *пиши пропало* підсилює ефект надзвичайної складності ситуації та необхідності дій для її врятування, і показує, наскільки складною була ситуація з поїздкою родини брата до Барселони. А ще авторка говорить, що дітям не можна перекусювати, бо вони не захочуть їсти основну страву, і тоді *ховайся в жито*. Також Карпа радить у ситуації конфлікту, замість того, щоб продовжувати скандалити, *вибивати табуретку з-під ніг*, тобто

зробити щось несподіване, наприклад, зробити кумедний жест, що здивує і змусить іншу людину зупинитися і задуматися. Нам відомо, що Ірена Карпа журналіст, працює в професії, яка пов'язана з постійним рухом та активністю, може проводити багато часу на ногах і у тревелозі вона зауважує, що журналіста теж часто *ноги кормлять*. У контексті тексту авторка використала вислів *перед смертю не надишишся*, щоб показати, що вона працює краще в умовах хаосу та стресу, і її творчі здібності проявляються саме тоді, коли їй дуже потрібно діяти швидко та рішуче. Яскравіше змалювати ситуацію, яка відбувалася на паромі вдається за допомогою фразеологізму *хто встав, той місце продав* — як тільки вона з дітьми встає зі свого місця на паромі, то одразу її місце у тіні займає хтось інший, а про людей, які ведуть пусті розмови, вона каже, що ті *чешуть язиками*.

Також у тревелозі авторка використовує фразеологізми, які зображують **абстрактні відношення**, такі як **кількість, якість, простір** тощо. Місце, розташоване дуже далеко, зображує фразеологізм *на краю світу*. *Світ за очі* вживається, щоб описати ситуацію, коли людина не знає, куди відправитися, і прямує дуже далеко. Для того, щоб передати майже повну відсутність тіні на паромі, авторка пише, що її там як *кіт наплакав*, що означає дуже мало, а коли щось відбувається в непотрібний та недоречний момент, то вживає фразеологізм *як на біду*. Фразеологізм *дуля з маком* має високий емоційний заряд і вживається для висловлення незгоди, невдоволення, відмови від безглуздої пропозиції. У контексті твору вживається фразеологізм *дурні гроші*, що вказує на ситуацію, коли авторка змушена витратити великі гроші на мівіну, яка не задовольняє голоду та не є здоровою альтернативою і не варта тих самих *дурних грошей*. Із тревелогу читачі дізнаються, що памерси в Індії *на вагу золота* — дуже цінні, коштують багато грошей, через недостатність запасів та

високу популярність, а ще застережує, що в Індії дитина може загубитися *раз плюнути*, тобто дуже легко.

Отже, використання фразеологізмів у тревелозі Ірени Карпи має кілька цілей. По-перше, вони збагачують мовлення авторки і роблять її текст більш насиченим та експресивним. Фразеологізми мають вже визначене значення та асоціації, тому можуть ефективно передавати авторську ідею та емоції. По-друге, вони можуть відтворювати діалектні, розмовні форми мовлення та тим самим збільшувати реалістичність твору.

Висновки до другого розділу

Отже, ми з'ясували, що експресивність та емоційність є провідними властивостями стилю Ірени Карпи, а також є вагомими факторами впливу на читача та на його почуття. Мова тревелогу збагачена емоційно-забарвленою лексикою, ступінь забарвлення якого пов'язаний із характером і жанром твору, а також зі змістом висловлювання і з індивідуально-творчою манерою письменниці. "Baby travel" відображає світогляд, громадянську позицію авторки, її моральні цінності. Мовні засоби, котрі обирає Ірена Карпа, не були обрані просто так, адже завдяки цим текстотворчим елементам читач може розшифрувати задуми автора та вступити з ним у діалог. За допомогою експресивних засобів письменниці вдалося створити свою незвичайну атмосферу твору та свій індивідуальний стиль.

ВИСНОВКИ

Отже, під час виконання дипломної роботи ми проаналізували лінгвістичні праці різних мовознавців та визначили зміст понять “експресивність” та “експресія”. Ми з’ясували, що відмінність експресії від експресивності полягає у тому, що перша проявляється на рівні мовлення в результаті конкретної комунікативної ситуації та окреслюється як посилення виразності мовного знака, а друга є ознакою мовного та мовленнєвого рівня та є вже підсиленою виразністю мовного знака. Ми визначили, що в багатьох експресивних словах та виразах містяться такі компоненти: інтенсивність, емоційна оцінка та образність. При цьому прояв інтенсивності та емоційної оцінки залежить від контексту так само, як і від стану мовця.

У результаті проведеного нами дослідження, одним із завдань якого було виявити засоби, що застосовуються для створення мовної експресивності на прикладі сучасного публіцистичного твору Ірени Карпи “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”, ми дійшли таких висновків, що тревелог, який ми досліджували, є дуже насиченим різноманітними засобами вираження експресивності. Такий засіб вираження експресивності, як інтенсифікатори, в аналізованому нами творі посідає провідне місце. Ми з’ясували, що найчастіше використовується інтенсифікатор “крихітний” для того, щоб підкреслити малий розмір предмета. Було з’ясовано, що експресивність тревелогу посилюється завдяки метафорам, порівнянням, протиставленням, епітетам.

Мова твору збагачена розмовною лексикою, молодіжним сленгом, вульгаризмами, запозиченою лексикою, нецензурними словами, що створюють гумористичний та комедійний ефект. Відтворити комічність ситуацій, надати доброзичливого та жартівливо-іронічного відтінку

авторці книги вдалося за допомогою вживання поряд з розмовною лексикою книжної.

Використання фразеологізмів є важливим елементом мовленнєвого стилю Ірени Карпи, який забезпечує повніше розуміння змісту та експресивне забарвлення тексту. Уживані авторкою фразеологізми мають глибокі корені в українській культурі й традиціях, а їхні значення зрозумілі та актуальні для багатьох поколінь українців. Крім того, фразеологізми є зручним засобом вираження складних думок та ідей.

За допомогою згаданих вище засобів експресивності Ірені Карпі вдалося яскраво та образно описати свої емоції та враження від подій. Мовні засоби експресивізації є своєрідними активізаторами уваги читача, які виділяються на тлі тексту новизною та нестандартністю вживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко Н. І. Типи лексичної експресивності в українській літературній мові : Мовознавство. № 2–3. Ніжин, 2002. С. 10–21.
2. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.
3. Бойко Н. І. Експресивна семантика: дискурсивна інтерпретація : монографія / Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 200 с.
4. Ганич І., Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. С. 74.
5. Голянич М. І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / М. І. Голянич, Р. І. Стефурак, І. О. Бабій; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. С. 65.
6. Грицина В.І. Особливості публіцистичного мовлення порівняно з інформаційним. Херсон : Херсонський державний університет, 2012, С. 32–38.
7. Гуйванюк Н. В. Експресивний синтаксис. Слово—Речення—Текст : Вибрані праці. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2009. С. 409–419
8. Гуйванюк Н. В. Лексичні й синтаксичні експресиви як засіб суб'єктивізації висловлення (на матеріалі творів буковинських письменників). Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. Вип. 7. 2011. С. 90–96.
9. Джигун Л.М. Жанр літературного тревелогу в структурі мемуарів українських еміграційних письменників. Філологічний дискурс. Вип. 5. 2017, С. 35–48.

10. Дудик П.С. Стилістика української мови. Київ : Вища школа, 2005. 275 с.
11. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика : монографія. Київ : Наук. думка, 1982. 210 с.
12. Зелінська А. А. Нон-фікшн // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Нон-фікшн>.
13. Іщенко Н.Г. Оцінний компонент лексичного значення слова : Філологічні трактати. №3. 2010. С. 47–50.
14. Карпа І.І. Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. 208 с.
15. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості : навч. посіб. Київ : Либідь, 2007. С. 69
16. Коваль Т.Л. Експресиви як безпосередній засіб репрезентації експресивної функції мови. Київ : Наукова думка, 2011. С. 468–476
17. Колінько О.П. Нон-фікшн як особливий феномен сучасної белетристики. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. №24 том 2. Одеса, 2016, С. 74–78.
18. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. Франка, 2000. 350 с.
19. Кравець Л.В. Метафора як лінгвоментальний феномен. Українська мова і література в школі. №1(111). 2014. 64 с.
20. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник. Київ : Вища шк., 2003. С. 189–190.
21. Мозгова Я. О. Мовностилістичні засоби експресивності сучасної німецької публіцистики (на матеріалі текстів-репортажів) : дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2011. 235 с.
22. Мойсієнко А.К. До питання про експресивність // Стилістика української мови. Київ, 1990. С. 25–28.

23. Непийвода Н.Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) Київ : ТОВ"МФА", 1997. С. 4
24. Пефтієва О. Ф. Образність як семантичний компонент лексичного значення найменувань особи в англійській та українській мові : монографія (Лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні дослідження). Київ : СПД Нестроєвий А. І., 2015. 256 с.
25. Помирча С.В. Особливості семантики емоційності та експресивності в структурі слова / С.В. Помирча, Т.С. Бельська, // Професіоналізм педагога:теоретичні й методичні аспекти. Вип.2. Слов'янськ, 2015. С. 64–71
26. Пуленко І.А, Сазикіна Т.П. Критерії розмежування категорії експресивності та емоційності в публіцистичних англомовних текстах. Мова і культура. Наукове видання. Вип. 15.Том 5. (159). Київ : КНУ ім. Т.Шевченко, Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2012. С. 112-117.
27. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ : Наукова думка, 1988. 236 с.
28. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля–К, 2006. С. 106
29. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля–К, 2011. С. 194
30. Серль Дж. Класифікація ілокутивних актів // Нове в зарубіжній лінгвістиці. М. : Прогрес, вип. 17.1986. С. 170–195
31. Словник української мови: в 11 тт. / За ред. І. К. Білодіда. Т.4. Київ : Наукова думка, 1973. С.36–37
32. Сучасна українська літературна мова. Стилістика / За заг. ред. І.К.Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. С.93-103.
33. Тараненко О. Експресивність // Українська мова : енциклопедія / редкол : Русанівський В., Тараненко О., Зяблик М. та інші. Київ :

- видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. 824 с.
34. Українська мова: Енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови; редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 176-177. : іл. ISBN 966-7492-19-2.
 35. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії : монографія. Київ : Вища школа, 1984. 168 с.
 36. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
 37. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки / Є. Ю. Чайковська // Лінгвістика ХХІ столїття : нові дослідження і перспективи. К., 2010. с. 279–287.
 38. Шевченко Л. І. Взаємозв'язок мовних засобів експресії та стандарту. Сер.: Мовознавство. №6. 1979, С. 80—84.
 39. Bruner J. Self-making and world-making. Narrative and Identity: Studies in Autobiography, Self and Culture. Amsterdam and Philadelphia : John Benjamins Publishing Co, 2001. P. 25–37
 40. Burton Holmes Travelogues. The greatest Traveler of His Time, 1892–1952. Taschen, 2006, 368 p.
 41. Pisarek W. Ekspresywizm [Tekst] / W. Pisarek // Encyklopedia języka polskiego / Pod red. S. Urbańczyka i M. Kucały. — Wyd. 3-cie, pop. i uzup. — Wrocław, Warszawa, Kraków, 1999. S. 87.
 42. Travelogue – Oxford Reference // Oxford Dictionary of Literary Terms [Електронний ресурс]. URL: <http://www.oxfordreference.com>

АНОТАЦІЯ

Тема: Лексичні та фразеологічні експресивні засоби в книзі Ірени Карпи "Baby travel"

Дипломна робота присвячена вивченню мовної експресивності на прикладі тревелогу Ірени Карпи "Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою". Головною метою було виявити й проаналізувати різноманітні засоби експресивності та розкрити їхні функції. Дослідження виявило використання інтенсифікаторів, метафор, порівнянь, протиставлень та епітетів. Також мова твору багата на стилістичні засоби експресивності: розмовну та запозичену лексику, молодіжний сленг, вульгаризми, що надають тревелогу розмовного ефекту. Авторка вдало використовує ці засоби разом з книжною лексикою для створення комізму.

Ключові слова: експресивність, фразеологізми, метафора, епітет, інтенсифікатори.

SUMMARY

Topic: Lexical and phraseological means of expression in Irena Karpa's book "Baby travel".

The thesis is devoted to the study of linguistic expressiveness on the example of Irena Karpa's travelogue "Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою". The main goal was to identify and analyze various means of expression and reveal their functions. The study revealed the use of intensifiers, metaphors, comparisons, contrasts and epithets. Also, the language of the work is rich in stylistic means of expression: colloquial and borrowed vocabulary, youth slang, vulgarisms which give the travelogue a conversational effect. The author successfully uses these tools together with book vocabulary to create comedy.

Key words: expressiveness, idioms, metaphor, epithet, intensifiers.

